

**Byggnadsminnesförklaring av Sverre Fehns Nordenvilla, Norden 1:4,
Norrköping, Norrköpings kommun**

LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Länsstyrelsen förklarar med hänvisning till bilagda byggnadsbeskrivning och med stöd av 3 kap 1 § lagen (1988:950) om kulturminnen mm bebyggelsen på fastigheten Norden 1:4, Norrköping, för byggnadsminne. I samband härmed meddelar länsstyrelsen följande skyddsbestämmelser enligt 3 kap 2 § nämnda lag.

Skyddsbestämmelser

- 1) Byggnaderna 1-3 får inte rivas, ej heller till sitt yttre byggas om, till eller på annat sätt förändras.
- 2) Ingrepp får inte göras i byggnadernas stomme.
- 3) I byggnad 1 får inte göras ingrepp i, eller ändring av, rumsindelning, eller fast inredning, såsom eldstad, dörrar, garderober, bänkar, hyllor och sängar. Tak-, vägg- och golvytor får inte övertäckas, övermålas eller på annat sätt förändras.
- 4) Byggnaderna 1-3 skall vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskar. Vård och underhållsarbeten skall utföras med byggnads-material och metoder enligt materialbeskrivning i byggnadsinventeringen i bilaga
- 5) Trädgården – markerad på situationsplan tillhörande detta beslut – får inte ytterligare bebyggas, inhägnas eller på annat sätt förändras. Tillhör till trädgården såsom markbeläggning och flerårigt växtmaterial får inte flyttas, tas bort eller ändras. Trädgården skall vårdas och underhållas på ett sådant sätt att byggnadsminnets karaktär bevaras.

Om ändring av byggnadsminnet i strid mot meddelade skyddsföreskrifter kan anses påkallat av särskilda skäl, får länsstyrelsen enligt 3 kap 14 § lagen (1988:950) om kulturminnen mm meddela tillstånd därtill.

Enligt 3 kap 21 § nämnda lag tillämpas detta beslut även om det överklagas.

Redogörelse för ärendet

Norrköpings kommuns stadsbyggnadskontor (planenheten, stadsarkitekt Leif Sjögren och arkitekt Lars-Axel Tengblad) har ansökt hos länsstyrelsen om att få frågan om byggnadsminnesförklaring prövad. Till grund för ansökan ligger en av Fredrikssons Arkitektkontor i maj 2001 upprättad utredning omfattande byggnadsbeskrivning och förslag till skäl för byggnadsminnesförklaring. En byggnadsminnesförklaring av Sverre Fehns Nordenvilla från 1964 avses ingå i kommunens program för Arkitekturåret 2001. Villan ägs av Anna och Bo Sylvan. Tomten är upplåten med tomträtt.

Länsstyrelsen har remitterat förslaget till byggnadsminnesförklaring med skyddsföreskrifter till ägarna, Norrköpings kommun, Miljö- och stadsplaneringsnämnden samt Bygglövs- och miljöskyddsnämnden, Riksantikvarieämbetet, Arkitekturmuseet, Stadsmuseet i Norrköping och Östergötlands länsmuseum. Alla remissinstanser har tillstyrkt förslaget till byggnadsminnesförklaring.

Riksantikvarieämbetet har gjort några påpekanden avseende skyddsbestämmelsernas disposition. Riksantikvarieämbetets förslag, som inte innebär ändring i skyddsbestämmelsernas innehåll, har beaktats i beslutet. Av miljö- och stadsplaneringsnämndens i Norrköpings kommun remissvar framgår att man inom stadsbyggnadskontoret diskuterat skyddet av utemiljön även av det omgivande utställningsområdet. Man framhåller att det med hänsyn till upplevelsen av Sverre Fehns villa är den öppna avgränsningen med det skulpterade landskapet mellan tomterna nödvändig att bevara. I en framtida ändring av detaljplanen kommer lämpligt skydd att prövas, vilket länsstyrelsen instämmer i. Stadsmuseet i Norrköping skriver att det är glädjande att även modernismens byggnader uppmärksammas genom att som i detta fall utpekas som en mycket viktig och bevarandevärd del av det byggda kulturarvet. Östergötlands länsmuseum finner att det är med glädje man ser en byggnadsminnesförklaring av en byggnad från 1964, en modernistisk byggnad med inslag av klassicism samt att man uppmärksammar en internationellt erkänd arkitekt. Arkitekturmuseet framhåller bland annat att Sverre Fehns villa har släktskap med Palladios villor och den tidiga modernismens byggnader, men framstår framför allt som ett självständigt verk av en skicklig arkitekt samt att det är nödvändigt att bevara husets arkitektur och fasta inredning.

MOTIVERING TILL BYGGNADSMINNESFÖRKLARING

Bakgrund

Inom ramen för den stora Norrköpingsutställningen NU 64 anordnades ett mer långsyftande projekt kallat "Nordisk Villaparas". I inledningen till programmet för denna delutställning beskrev dåvarande bostadsministern Rune Johansson situationen på bostadsmarknaden. Bostadsproduktionen nåde toppnivåer med totalt 81 000 bostäder 1963. Intresset för enfamiljshus var starkt stigande, 1952 utgjorde enfamiljshus 18% av nyproduktionen och 1963 var den 28%. Kommunerna uppmanades också förstärka markberedskapen och kostnadsbesparingar skulle uppmuntras i produktions- och försäljningsledet.

Mot denna bakgrund ville Norrköpings stad genom den kommunala bostadsstiftelsen Hyresbostäder visa de senaste nordiska bostadsidealerna inom enfamiljbyggnad. Hyresbostäders direktör Karl Anebäck poängterade i programmet att arkitekterna instruerats att rita praktiska och ändamålsenliga hus. Det skulle bli åtta villor, både stora och små. Man hade undanbett sig mondän lyx och lagt en gemensam ram för materialval och takformer för att skapa en enhetlighet i det planerade bebyggelseområdet. Enligt uppläggningsinbjöds arkitekter från Danmark, Finland, Norge och Sverige. Arkitekterna utsågs efter samråd med de nordiska arkitektförbunden.

Det kom att bli sex villor, ritade av följande arkitekter: från Danmark Jörgen Boo och Vilhelm Wohlert, från Finland Kristian Gullichsen, från Norge Sverre Fehn, från Sverige Sven Silow och Lennart Kvarnström. För den utvändiga planeringen av det sammanhållna området för villorna anlätades trädgårdsarkitekten Gunnar Martinsson. Genom att forma om marken har han sökt skapa skyddade uteplatser i direkt anslutning till de olika husen. Villorna ligger i ett parklandskap och området har inte uppdelats med staket eller plank i tomtgränserna.

Förhoppningen var att projektet skulle ge erfarenheter som kunde komma framtida bostadsbebyggelse för småhus i grupp tillgodo både när det gällde husens planering, inredning och utrustning samt organisationen av själva bygget. Det kom inte att bli så. Karaktären på Nordenvillorna uppfattades sannolikt som exklusiva formexperiment och den stora produktionen av villaområden fick ett annat, mer produktionsanpassat formspråk.

Kulturhistoriskt värde

Fehn utformade villan inom en stram geometrisk korsform med slutna väggar av tegel. Ur korset bryter glasade kuber fram. Mittdelen betonas genom en stor lanternin. Villans plan bygger på enkla måttförhållanden med modulen 2.5 meter och multiplar av denna. Villan representerar en intressant kombination av klassisk ordning och modernistisk öppenhet. Planen ger associationer till renässansen, en viktig inspirationskälla för arkitekter under 1950- och 1960-talens "brutalism". Villan är en framstående exponent för modernismens arkitektur. Genom sin tillkomst i samband med en utställning och den stora spridning som idéerna om

Nordenvillan därigenom fick bland såväl fackfolk som allmänhet, har den även fått betydelse från arkitekturhistorisk synpunkt.

Med tanke på att Nordenvillan tillkom inför ett bostadspolitiskt program och att man här ville visa att det gick att kombinera kvalitet med lågt pris har villan även ett samhällshistoriskt värde. Villan är också en god representant för en internationellt erkänd arkitekts verk.

Sverre Fehns Nordenvilla med på fastigheten Norden 1:4 har sedan den stod klar 1964 underhållits på ett bra sätt och har knappats förändrats alls. Detta gäller även den mycket intressanta interiören med fast inredning av garderober, hyllor, bänkar och sängar. Någon väggfast hylla har tillkommit i samråd med arkitekten. Även de ursprungliga lösa inventarierna -stolar och bord- finns kvar. Även de två tillhörande skärmtaken är oförändrade, men kräver idag underhåll. Trädgården har kvar sin ursprungliga utformning, sin ursprungliga markbehandling med marktegel och sitt ursprungliga växtlighet med två oxlar, en hängask och en asp. En häck med vresrosor har tillkommit. Den fanns inte 1964 men var inritad på Martinssons situationsplan. Ytterligare några mindre buskar har tillkommit, liksom en grupp bergtallar. Villan -såväl exteriör som interiör-, skärmtak och trädgård besitter ett stort mått av autenticitet.

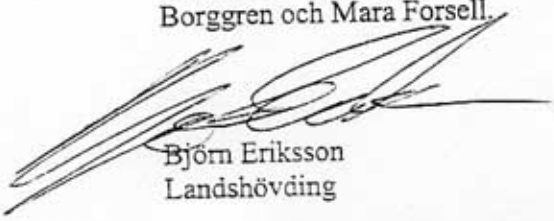
Sverre Fehns Nordenvilla med tillhörande skärmtak och trädgård har mycket att berätta om sin tid och är genom sitt kulturhistoriska värde synnerligen märklig.

HISTORIK, BYGGNADS- OCH MATERIALBESKRIVNING SAMT INTERVJU MED ARKITEKT SVERRE FEHN i bilaga

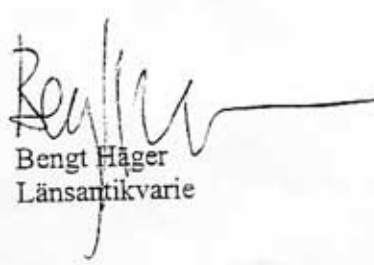
Hur man överklagar

Se bilaga, formulär 131, länsrätten

I den slutliga handläggningen av detta ärende, i vilket länsstyrelsen i plenum fattat beslut, har förutom föredraganden deltagit länsråd Magnus Holgersson, chefsjurist Bo Hultström och samhällsbyggnadsdirektör Leif Jonsson. I styrelsens beslut deltog landshövdingen och ledamöterna Bo Pettersson, Anders Senestad, Lena Micko, Sven E Andersson, Gertrud Hermelin, Sven Eric Nilsson och Majlis Johansson samt suppleanterna Stefan Hagfeldt, Britt Olauson, Margareta Borggren och Mara Forsell.

Björn Eriksson
Landshövding

Bengt Häger
Länsantikvarie

Bilagor:

Situationsplan

Historiks, byggnads- och materialbeskrivning samt intervju med arkitekt
Sverre Fehn

Kopia till:

Riksantikvarieämbetet

Miljö- och stadsplaneringsnämnden i Norrköpings kommun

Bygglövs- och miljöskyddsnämnden i Norrköpings kommun

Stadsmuseet i Norrköping

Östergötlands länsmuseum

Arkitekturmuseet

Riksantikvaren, att. Unni Grønn, Postboks 8196 Dep., N - 0034 OSLO, Norge

Professor Sverre Fehn, Fastingsgatan 1, N - 0358 OSLO, Norge

Inskrivningsmyndigheten, Norrköpings Tingsrätt

Fastighetsbildningsmyndigheten

Fastighetsregistermyndigheten

Överlantmätarmyndigheten

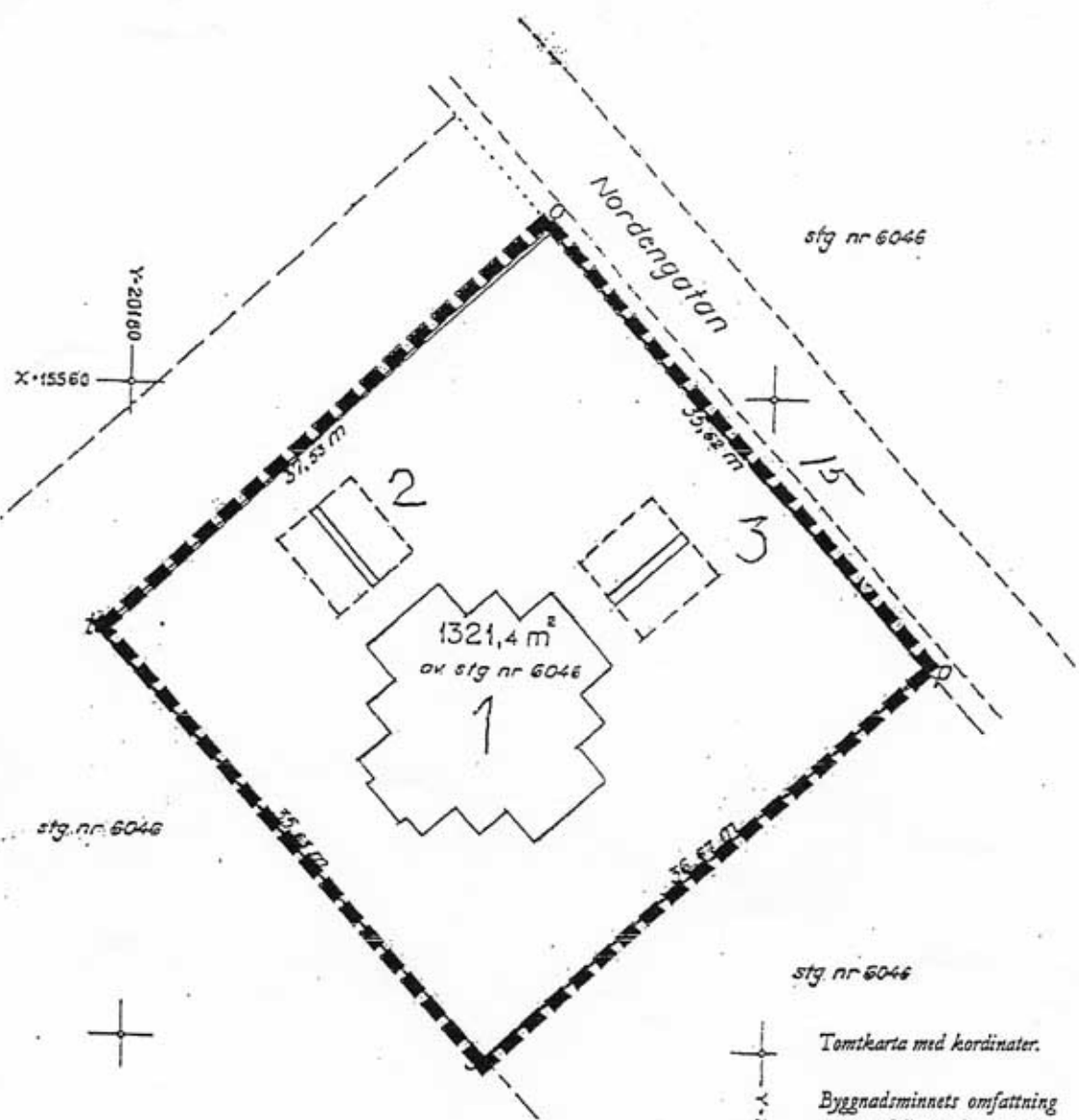
Verksledningens kansli

Rättsenheten

Samhällsbyggnadsenheten

Kulturmiljöenheten

BM-arkivet

stg nr 6046

X=15560
Y=20180

stg nr 6046

stg nr 6046

Tomtkarta med koordinater.

Byggnadsminnets omfattning
sammafaller med tomtragrensen.

forslagen grans for byggnads-
minnet

Fastigheten har
beteckningen
Kv. Norden 1:4
Fastighetsadressen

upplaten med tomt-
ratt.

Modell av takkonstruktion
med lamtrabalkar. Foto Teigen
1964 ur Fejn, samlade arbeten
1997.

